

voor- of achteruit. Alsof het beest z'n ledematen beweegt, maar ergens door wordt vastgehouden. Misschien is-ie opgeprikt, als een insect op zo'n verzamelaarsplankje bij de biologies aan de muur. Het heeft iets angstaanjagends, en dat komt voornamelijk omdat het beeld vrij abstract blijft maar je associaties in een bepaalde richting stuurt en de ruimte geeft aan alle angsten die met die associaties gepaard gaan. Misschien zijn het alleen maar je eigen angsten waardoor je denkt een gigantisch beest te zien in de simpele formatie van dansers. Angst voor verlies van controle over de wereld, die opgeprikt en in categorieën verdeeld nog overzichtelijk is, maar die zich in wezen niet laat opprikken en verdelen. Angst voor de wraak van de torretjes die je dagelijks vertrapt, de wraak van de muggen die je 's avonds op het behang plet, angst voor leven in de categorie 'dood'. Gedachten die je snel van je af moet schudden. Is er wel een insect? Er is helemaal geen insect. Het is allemaal inbeelding. Of misschien zit het in de verbeelding van het meisje.

Het meisje ligt voor de groep dansers op haar buik op de grond. Dromerig staart ze voor zich uit en pingelt op een piepklein pianootje. Ze zingt zo nu en dan een paar tonen, de rest van de muziek zit in haar hoofd. Dit meisje vertegenwoordigt één van de belangrijkste eigenschappen die Fabre op het moment in het theater zoekt: de macht van de verbeelding, het vermogen om fantasie tot werkelijkheid te maken. (Het glas in het hoofd wordt van glas.) Het meisje is Els Deceukelier, een actrice die al vanaf *Het is theater...* met Fabre werkt. Zij speelt één van de hoofdrollen in Fabres opera *Das Glas im Kopf wird vom Glas*, over een vrouw die diezelfde macht van de verbeelding bezit. Ook in de kleinezaal-producties die Fabre de afgelopen jaren maakte op basis van zijn eigen toneelteksten speelt Els telkens een centrale rol. Eigenlijk is alleen haar aanwezigheid al genoeg om de gedachte op te wekken dat alles op het podium misschien uit haar verbeelding voortkomt. Zij heeft een gevaarlijk dwingend aanwezigheid, zonder dat ze vraagt om bekeken te worden. Ze lijkt op het podium volledig in haar eigen wereld te leven maar heeft het vermogen om die wereld met iedereen van haar lichaam tot uitdrukking te brengen. In *The Sound of One Hand Clapping* is zij steeds afzijdig van de

groep, maar ze lijkt hen tegelijkertijd te beheersen. Nadat zij in het eerste deel de groep tot insect heeft getransformeerd en het beest tot leven heeft geroepen, bespeelt zij in het tweede deel van het ballet haar eigen creatie. Dit tweede deel is volledig zwart. Het is de keerzijde van het rustige, blauwe eerste deel. Hier overheerst het zwart en de chaos. Fabre heeft het balletgezelschap in groepen verdeeld die als kolonnes over het toneel paraderen, in een gestaag tempo series bewegingen uitvoeren, in microfoons schreeuwen, over de grond kronkelen of zichzelf ineens uitzinnig staan te krabbelen.

Die chaos op het podium is voor Fabres theaterwerk een nieuwe richting nadat hij zich vanaf de *Danssecties* jarenlang op de stilte heeft geconcentreerd. Pas één keer eerder zag ik bij Fabre een vergelijkbare poging tot het creëren van een geordende chaos. Ook hier was de boventoon zwart. Ook hier was het uitgangspunt een aantal verschillende groepen die tegen elkaar in verschillende handelingen uitvoeren. En ook hier was er een verbrokkelde, lawaaiige soundtrack die vooral door de flarden Doors-muziek een demonische vrolijkheid veroorzaakte. Maar bij *Das Palast um 4 Uhr morgens* (1989), één van die drie voorstellingen op basis van Fabres eigen theaterteksten, vond ik de chaos overtuigender en vreemder. Er waren meisjes in zwarte hotpants met laarzen aan, die op een rijtje stoelen zaten en als idioten met hun laarzen stampten. Er waren twee vrouwen in waanzinnige barokke jurken, en er was een tweeling die door Els Deceukelier als een stel marionetten werd bespeeld. Het gegil was uitzinniger, de microfoons rauwer en harder, en de herrie werd gecompleteerd door een stuk of vier papagaaien die iedere keer als het lawaai uitbrak daar lekker bovenuit gingen krijsen. Vreemd genoeg kon die chaos zich voor mijn gevoel meten met de chaos die Forsythe op het podium kan scheppen, en vond ik de chaos die Fabre in *The Sound...* creëerde met de Forsythe-dansers daar een beetje een slap aftreksel van. Misschien omdat het moeilijker is op zo'n groot podium en met zo'n grote groep dezelfde chaos te creëren. Maar ik vond de dansers in dit deel ook niet ver genoeg gaan. Alsof ze de bewegingen te makkelijk vonden en ze niet hun eigen gekte in de strijd gooiden. Alleen de kleine Anthony Rizzi overtuigde me, die dwars door de herrie heen een porsnotekst

uitspuugt. En Steven Galloway, die op een hoogtepunt in de chaos verschijnt en met zijn onverschillige donkere lijf lange abstracte lijnen trekt door de ruimte, hij is het zwarte hart van de wereld waar de kleine blonde Els van droomt.

Het meisje loopt vóór de chaos op het podium langs. Ze heeft lang en intens in haar handpalm gestaard, totdat wij zeker weten dat zij daar iets moet hebben. Daarna begint zij over het podium te kruipen en speelt met wat ze gevangen heeft. Ze pakt het beestje (is er wel een beestje? Er is geen beestje!), laat het weer lopen, kwelt het, lijkt het de pootjes uit te trekken of de vleugeltjes af te knippen. De speelse wreedheid van een dier, van een kind dat de wereld ontdekt, een stadium dat wij geciviliseerden denken ver achter ons te hebben gelaten. Dat wij hopen ver achter ons te hebben gelaten, maar dat weten we niet zeker, vandaar die angsten. Achter het meisje heerst de paniek. Steeds als zij haar gevangene kwelt wordt er achter haar uitzinnig geschreeuwd, en als zij in een overspannen dans uitbreekt, probeert iedereen achter haar haar na te doen, maar het meisje kijkt niet op of om. Zelfs als er dansers naar voren komen om haar te kietelen lijkt zij niet met hen in dezelfde realiteit te staan. Misschien verbeeldt ze zich alleen maar dat het jeukt.

Even plotseling als de blauwe stilte verdwenen was keert deze terug in het derde deel van *The Sound of One Hand Clapping*. Het meisje ligt weer op de grond, precies zoals zij dat in het eerste deel deed, maar nu achter op het podium. Voor haar, in het midden van het podium, staat één danseres met haar rug naar de zaal. Op de première was dit een kleine blonde danseres, het spiegelbeeld van Els Deceukelier. Zij herhaalt in haar ééntje de bewegingen die de groep gezamenlijk uitvoerde in het eerste deel. Dat is een adembenemend einde, waarin alles samenvalt. De groep is één geworden, één met elkaar en één met het meisje waar alles mee is begonnen. Het meisje maakte het monster en het monster veranderde in het meisje. Wat zong David Bowie ook alweer in *The man who sold the world*: "And I looked in the mirror and the monster was me..."

Marijn van der Jagt